

1. Alapok

1.1. Törvényi háttér

Az Alkotmány környezetvédelemmel kapcsolatos paragrafusai Környezet- és természetvédelmi jogszabályok Környezetvédelmi törvény A Természetvédelmi törvény A géntechnológiai tevékenységről szóló XXVII. Törvény 30. és 31. §-a foglalkozik az oktatással, a képzéssel és a tájékoztatással. Ennek értelmében „Az állami feladatok ellátása során a Kormány gondoskodik arról, hogy a géntechnológiával módosított szervezetek felhasználóival, fogyasztóival az iskolai és az iskolán kívüli oktatás, képzés, tájékoztatás keretében ismertetésre kerüljön a géntechnológia lényege és alkalmazásai, az így módosított szervezetek használatának környezeti, egészségügyi, gazdasági, társadalmi hatásai és kockázatai”.

Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. Törvény. A törvény kimondja, hogy az oktatás során állatkísérletek elvégzésére a diákokat nem lehet kötelezni. Nemzeti Környezetvédelmi Program (a Kormány 2031/1998. határozata) helyzetértékelése 1999-ben elkészült a Nemzeti Biodiverzitás Stratégia A 2000. évi Hulladékgazdálkodásról szóló XLIII. Törvény

Egészségügyi jogszabályok

- A Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogram (1996)

1998-ban, Koppenhágában a WHO Európai Regionális Bizottsága elfogadta az Európai Egészség 21. nyilatkozatot, amelynek célkitűzései többek között kimondják, hogy 2015-re a lakosságnak a társadalom minden rétegében egészségesebb életmódot kell kialakítani, és hogy a régió lakosságának olyan biztonságosabb fizikai környezetben kell élnie, ahol az egészségre veszélyes szennyező anyagok nem haladhatják meg a nemzetközileg elfogadott határértékeket.

Az Egészségügyi Világszervezet számos idevonatkozó dokumentuma, az „Egészség 21” Regionális Stratégia szakmai háttérrel nyújt a hazai az „Egészség évtizedének Johan Béla Nemzeti Programja” 2002 kidolgozásához. Előzménye a Nemzeti Népegészségügyi Program (1066/2001 Kormányhatározat)

Közoktatási jogszabályok A közoktatásról szóló 1995. évi LXXIX. Többször módosított törvény szerint a pedagógiai programok felülvizsgálatánál, az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell fordítani a gyermekek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésével kapcsolatos feladatokra, s a nevelés elsőrendű jelentőségű. A pedagógiai programok átalakításánál a személyiség és közösség fejlesztés megtervezésében kiemelt hangsúlyt kell fektetni a NAT kiemelt közös követelményeire, köztük a környezeti nevelésre. A 41. § 6. pontja szerint az iskola „felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek, a tanuló érdekében intézkedést kezdeményez”. Az iskolai munkát tartalmi alapjaiban szabályzó közös követelményei között találjuk a környezeti nevelést. „A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.” A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. sz. kormányrendelet kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezeti nevelést. Elengedhetetlenül szükséges a NAT részeként a környezetvédelmi, természetvédelmi oktatás továbbfejlesztése. A felsőfokú oktatásban a program időszakának végére (2003) el kell érni, hogy minden hallgató részesüljön

környezetvédelmi, természetvédelmi oktatásban. 1998-ban tizenhárom környezeti neveléssel foglalkozó társadalmi szervezet összefoglalta a környezeti nevelés eddig elért eredményeit és a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia c. kiadványban megfogalmazta a közeljövő fontosabb feladatait. 2003-ban megjelent a kibővített, átdolgozott kiadás. Önkormányzati jogszabály.

Az 1990. évi LXV. Törvény a helyi önkormányzatokról kiemeli az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítését, a lakosság önszerveződő közösségei tevékenységének támogatását.

2. Helyzetelemzés, helyzetkép

Rövid története

A Németh László Gimnázium és Általános Iskola 1989- ben Hódttói Általános Iskolaként indult Hódmezővásárhelyen. Pedagógusok, tanulók, szülők és természettisztelő művészek, lokálpatrióták közreműködésével arborétum jellegű iskolakert jött létre, ahol több mint 200 fa- és cserjefaj található napjainkban. 1994-től a Tudás kertje nevet viseli. Az arborétum 2003 őszén vette fel alapítójának és kigondolójának nevét; azóta Gál József Kert.

Iskolánkban kezdetektől fogva kiemelt szerepet játszik a természet és környezeti nevelés. Számos környezetvédelmi program, természettel kapcsolatos kiállítás, esemény, konferencia színtere volt már intézményünk is. Arborétum jellegű iskolakertünk otthont adott már a Vásárhelyi Őszi Hetek nyitó rendezvényeinek, iskolai projekttalálkozóknak, diákok számára rendezett konferenciának is. Későbbiek folyamán is szeretnénk, ha erre lehetőségünk lenne. 1993- ban Természet- és Környezetvédelmi Oktatóközpontként is szerepet játszik a város életében.

1995. óta általános iskola és 6 osztályos gimnázium, a gimnázium évfolyamain emelt szintű német, angol valamint angol és német tagozat működik.

Működése környezeti nevelési szempontból

Az iskolában jelenleg a tantestület biológia- földrajz munkaközössége foglalkozik intenzíven környezeti nevelési kérdésekkel tanórákon és azon kívül (pl. tanulók versenyekre felkészítése, pályázatok készítése, stb.). Más munkaközösségek időnként kapcsolódnak egy- egy tevékenységi területhez (iskolai rendezvény). A környezeti nevelés az iskolai életnek az a területe, ahol fokozatosan haladunk előre. Az egyes munkaközösségek bevonása a nevelési terület tevékenységébe folyamatos, szeretnénk a témát fokozatosan az egyes tantárgyakba integrálni.

A továbbiakban is szükség van az iskolavezetőség, a tapasztaltabb és fiatal kollégák együttműködésére.

3. A környezeti nevelés színterei az iskolában

3.1. Hagyományos tanórai keretek között

Tanórákon hozzárendeljük az adott témához a megfelelő környezetvédelmi vonatkozásokat. Az óra jellege határozza meg, melyik problémát hogyan dolgozzuk fel. Fontos szerepet kapnak a mindennapi élettel kapcsolatos problémák, amelyeket a diákok maguk is megtapasztalhatnak mindennapjaik során. Tekintettel a kétszintű érettségi biológia, kémia és földrajz tantárgyak követelményeire, témát beépítjük a tananyagba.

A szemléltetés hagyományos, audiovizuális és informatikai lehetőségeit alkalmazzuk és felhasználjuk. Az élményszerű tanítás lehetőségét látjuk ebben a módszerben.

Fontos, diákjaink komoly elméleti alapokat szerezzenek, hogy életük során átgondoltan hozzanak döntéseket és cselekedjenek.

Tanórai keretben ötödik évfolyamon tanulnak diákjaink hon-és népismeretet, amely elsősorban szűkebb hazájuk megismertetését szolgálja.

3. 2. Nem hagyományos tanórai keretek

A tanév során minden induló gimnáziumi hetedik osztály erdei iskolában tölt egy hetet. Az itt folyó munka a tanév szerves része. Az erdei iskolában a munka meghatározott program szerint folyik. A program váza évről- évre ugyanaz figyelembe véve az induló osztályok sajátosságait.

Minden tanévben túratáborokat szervezünk, ahol a diákok fizikai erőnléte és természetismerete is kiállja a próbát.

A tanulók természet és környezetvédelmi témájú versenyeken vesznek részt, diákoknak szervezett pályázatokat készítenek, diákkonferenciákon tartanak előadást. E tevékenységükben szaktanárok, környezetvédelmi szakemberek segítik őket.

Évente rendezünk iskolanapokat, ahol a környezetvédelmi programok fontos szerepet kapnak. (Föld napja, Madarak és Fák Napja, stb.)

4. Erőforrások

Környezeti nevelési munkánk céljainak eléréséhez elengedhetetlen feltétel, hogy az iskolai élet résztvevői egymással és külső intézményekkel, szervezetekkel jó munkakapcsolatot, együttműködést alakítsunk ki. A résztvevők és a közöttük kialakul együttműködés egyben környezeti munkánk erőforrása is. Iskolánknak a jövőben ki kell dolgozni részletesen az iskolán belüli és kívüli kapcsolatrendszerét.

4. 1. Nem anyagi erőforrások

4. 1. 2. Iskolán belüli együttműködés

Tanárok:

Iskolánk minden tanárának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példát mutasson a diákok számára. Ahhoz, hogy az iskolai környezeti nevelés és oktatás megvalósuljon, ki kell alakítanunk, és tovább kell fejlesztenünk a munkaközösségek együttműködését. A közös munka áttekintése igazgatói feladat, a koordinátor szerepét Gálné Horváth Ildikó szaktanár, biológia-földrajz szakos városi munkaközösség-vezető tanár látja el. Azok a kollégák, akik most kapcsolódnak be a környezeti nevelési munkában, a témában jártasabb és tapasztaltabb kollégák tanácsokat, segítséget adnak.

Diákok:

Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kultúrált magatartásra. Ebben kiemelt feladata van a diákönkormányzatnak, osztályközösségeknek, környezetvédelem iránt érdeklődő diákoknak, diákcsoportoknak.

Tanárok és diákok:

A diákok környezeti témákkal kapcsolatos ismereteiket tanáraikkal való közös munka során tanórán és tanórán kívül sajátítják el. Iskolánkban nagy szerepe van a környezettudatos szemlélet kialakításában az erdei iskolának (az új diákok megismerik elvárásainkat), a témanapoknak, iskola napoknak, iskolai és városi szintű természet- és környezetvédelmi rendezvényeinknek, túratáboroknak.

A tanórák környezeti tartalmát a munkaközösségek határozzák meg, a tanórán kívüli környezeti tevékenységek áttekintése igazgatói feladat.

A tanárok és diákok együttműködése nélkülözhetetlen a környezetbarát iskola megteremtésében és megőrzésében.

Tanárok és szülők:

Az iskola környezeti nevelési területén is nélkülözhetetlen a szülők és az iskola együttműködése. Fontos, hogy a szülők megerősítsék gyermekeikben azt a környezettudatos magatartást, amelyet iskolánk közvetít tanulóink felé. Ez egyrészt azon keresztül valósul meg, hogy az elsajátított viselkedési formákat otthon is alkalmazzák a tanulók, másrészt számos rendezvényünk szülői segítség nélkül nem valósulhat meg.

Nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak:

Az iskolai adminisztrációs és technikai dolgozók munkájukkal aktív részesei lehetnek környezeti nevelési programunknak. Az iskolai adminisztráció területén fontos feladatnak tartjuk, hogy csökkentjük a felesleges papírfelhasználást (pl. féloldalas papírlapok használata, kicsinyített és kétoldalas fénymásolás, digitális információáramlás), folyamatos gyűjtése a hulladékpapírnak, kifogyott nyomtatópatronnak.

Példamutató lenne, ha a tanulók látnák, hogy környezetkímélő tisztítószeret használ a takarító személyzet. A szemetet szelektíven gyűjtjük az iskola területén, amelyhez szükség van a takarítók aktív, környezettudatos munkájára.

Fontos szerepet kap az iskola gondnoka az arborétum jellegű iskolakert gondozásában.

4. 1. 3. Iskolán kívüli együttműködés

Fenntartó. Mivel a fenntartó határozza meg az általa fenntartott intézmények profilját és költségvetését, ezért a fenntartóval való kölcsönös együttműködés- az iskola egész életén belül- a környezeti nevelési programunk megvalósítása szempontjából is fontos.

Célunk, hogy a fenntartó a kötelező támogatáson túl is finanszírozza környezeti nevelési programunkat.

Környezeti neveléssel foglalkozó intézmények. A tanórai és tanórán kívüli környezeti nevelési programot színesebbé és tartalmasabbá teszi különböző intézmények látogatása. Iskolánk számára ilyen szempontból kiemelten fontosak a város múzeumai, galériája, nemzeti parkok közeli területei. Ezeket a látogatásokat tanórán készítjük elő. Iskolai tanulmányaink során minden tanulónak legalább egy környezeti témájú intézményi látogatáson részt kell vennie. Az adott intézménnyel a kapcsolatot a munkaközösségek egy megbízott tanára tartja.

Civil szervezetek. A civil szervezetek szakmai ismereteikkel és programjaikkal segítik munkánkat. Szükséges, hogy több, az egész tantestületet érintő környezeti témájú előadás és foglalkozás legyen a jövőben. A civil szervezetekkel való kapcsolattartás igazgatói feladat. A szaktanárok egyénileg alakítanak ki kapcsolatokat civil szervezetekkel.

Hivatalos szervek. A hivatalos szervek egyik feladata annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javaslatokra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet alakításában.

4. 1. 4. Iskolai büfé

Tanulóink délelőtti étkezésének meghatározó tényezője az iskolai büfé kínálata. Fontosnak tarjuk, hogy a büfé iskolánkra szabott önálló működési egység legyen. Igény részünkről, hogy bővüljön az egészséges táplálkozáshoz nélkülözhetetlen tejtermék és gyümölcskínálat. Időszerű, hogy felmérjük, az egészséges táplálkozás érdekében mi legyen a büfé kínálata. Ezt az iskolai diákönkormányzat, a szülői munkaközösség végezheti el. Az eredmény ismeretében az iskolavezetés egyeztet a büfé működtetőjével.

4. 2. Anyagi erőforrások

Saját erőforrások

Költségvetés:

Az iskola lehetőségeihez mérten anyagi forrásokat biztosít a környezeti nevelési feladatok ellátására.

Alapítvány:

Az iskola alapítványa hetedik évfolyam szervezett erdei iskolát támogatja tanulónként. Lehetőség van arra is, hogy az alapítvány támogassa a tábori munkához szükséges eszközök, anyagok vásárlását.

Külső erőforrások

Pályázat:

A pályázat- megjelenések figyelése Gálné Horváth Ildikónak a feladata. Az igazgató tájékoztatja a kollégákat a pályázati lehetőségekről, és szükség esetén segít, de mindenképp támogatja a pályázatok elkészítésében a kollégákat. Az elnyert összeget teljes egészében arra a területre kell fordítani, amire a kiírás szól.

5. Alapelvek, jövőkép, célok

5. 1. Alapelvek, jövőkép, hosszú távú célok

Általános célok, értékek a környezeti és egészségügyi nevelésben

- Az egyetemes természetnek (a Világegyetem egészének), mint létező értéknek tisztelete és megőrzése, beleértve az összes élettelen és élő létezőt, így az embert is, annak környezetével, kultúrájával együtt
- a Föld egészséges folyamatainak visszaállítására, harmóniára törekvés
- a bioszféra és a biológiai sokféleség megőrzése
- a testi-lelki egészség megőrzése

Az iskola hitvallása Ember és környezete egymástól el nem választható fogalmak. A természet-környezet óvása, védelme nélkül nem beszélhetünk egészséges emberi életről, mivel az ember a természet része. Az általa okozott természeti-környezeti szennyezések károsan hatnak vissza a saját szervezete működésére. Nevelő és oktató munkánk során 12 évfolyamon tanítjuk és példát szeretnénk adni környezettisztelő szemléletünkkel, magatartásunkkal diákjaink számára. Ennek szellemében kívánjuk nevelni a ránk bízott gyermekeket, és programjainkkal a szülők és a környék lakóinak környezettudatos magatartását is fejleszteni kívánjuk.

A gimnázium osztályaiban iskolánk feladatának tekinti azt, hogy diákjaink a felnőtt életre megfelelő ismeretekkel, készségekkel és szemlélettel rendelkezzenek, hogy ne csak saját pillanatnyi érdekeik szerint, hanem a Föld egészének fennmaradása érdekében cselekedjenek.

Előbbieik eléréséhez a következő célok megvalósítását tartjuk szem előtt az iskolai élet valamennyi színterén, valamennyi tevékenységünket áthatva.

Hosszú távú pedagógiai célok

- az általános célokra vonatkozó érték- és szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozása
- az ökológiai gondolkodás kialakítása, fejlesztése
- rendszerszemléletre nevelés
- fenntarthatóságra nevelés
- a környezetetika hatékony fejlesztése
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés
- tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés
- tolerancia kialakítása
- a környezettudatos magatartás és életvitel segítése
- az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése
- az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése
- az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása
- ismeretek és jártasságok kialakítása, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát.
- helyzetfelismerés, ok-okozati összefüggések
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképeség
- globális összefüggések megértése
- létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása

- o a családi életre nevelés fejlesztése
- o az egészséges életvitelhez szükséges képességek fejlesztése

Kulcsszavak

- o szeretet
- o tisztelet, megbecsülés
- o harmónia
- o mértékletesség
- o takarékoság
- o alázat
- o „a kicsi szép”
- o esztétika
- o empátia, segítőkészség
- o tolerancia
- o komplementaritás
- o együttműködés
- o kölcsönhatás
- o felelősség
- o ökológiai fenntarthatóság
- o mérték és mértéktartás
- o öröm, vidámság
- o globális gondolkodás
- o lokális cselekvés

Konkrét célok és feladatok

- o természeti – épített – szociális környezetünk ismerete, óvása, fejlesztése
- o helyi értékek és problémák feltérképezése
- o helyi célok megfogalmazása (pl. iskolakertünk folyamatos gondozása, fejlesztése, megóvása, madárvédelem, örökbefogadott fák, cserjék gondozása kertünkben, hulladék ésszerű kezelése, iskolai büfé zöldítése, energiatakarékosság, stb.)
- o lakóhely megismerése (értékek, gondok – a megoldás módjai)
- o hagyományok védelme: család – iskola – település – nemzet szinteken
- o azonosságtudat fejlesztése a fenti szinteken
- o a szülőkkel, az iskola környezetében élőkkel a kommunikáció fejlesztése
- o az egészségre káros szokások biológiai-élettani-pszichés összetevőinek megismertetése

A pedagógiai program tervezetének megfelelően javasolt évente részletesen kidolgozni az iskola környezeti nevelési munkatervét. Az alábbi tervezési táblázatos technikát kívánjuk alkalmazni:

Az iskola környezeti munkatervének szerkezete

Tartalom	Tevékenység	Célcsoport	Időskál	Módszer	Helyszín	Ellenőrzés, értékelés módja	Várható eredmények	Feltételek	Felelősök

A munkatervet a két természettudományi munkaközösség készíti el, és a tanévnyitó értekezleten az éves munkaterv részeként az igazgató terjeszti a nevelőtestület elé.

6. Tanulásszervezési és tartalmi keretek

Tanórai keretek általában

- o tantárgyakba beépítve
- o erdei iskola
- o tanulmányi kirándulás
- o sportnap
- o osztályfőnöki órákon környezet-és egészségvédelmi témák

Magyar nyelv és irodalom A tanulók

- o ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását
- o ismerjék meg közvetlen természetes- és mesterséges környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat! (meséket, mondákat, népdalokat és verseket
- o ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok kialakulását
- o legyenek képesek irodalmi szövegek alapján problémafelvetésekre, vitára, véleményalkotásra, érvelésre
- o erősödjön esztétikai, erkölcsi érzékenységük
- o tudatosan készüljenek az anyanyelv védelmére, a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére
- o sajtóítsák el a médiumok elemzésének technikáit

A tanulóknban

- o alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés, a jó problémafelvetés, vitakészség, véleményalkotási képesség
- o növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet- és természetvédelmi témájú könyvek feldolgozásával
- o fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével

Történelem

A tanulók

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására
- ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete
- legyenek képesek a globális problémákra megoldásokat keresni a természeti népek példáján keresztül
- értsék meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében
- egyes történelmi korok környezeti problémáinak felvetése, értékelése

Hon és népismeretA tanulók

- ismerjék meg a természet közelben élő, a természetet tisztelő, azt felhasználó, és nem kihasználó paraszti életmód értékeit
- ismerjék meg a népszokások egészségvédelmi vetületét (ünnepek előtti böjtök)
- ismerjék meg a hódmezővásárhelyi szokásokat, népművészeti értékeket
- az ember tájformáló tevékenységét a hódmezővásárhelyi táj területén

Idegen nyelv

A tanulók

- váljanak érzékenyvé a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit
- tudják más népek ilyen irányú tevékenységeit és ismerjék az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt-munkában választ keresni
- állampolgári felelősségtudatuk fejlődjön

A tanulóknban

- alakuljon ki és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezettel szemben
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikáció képessége, és fedezzék fel ennek lehetőségeit

Matematika

A tanulók

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják

- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni
- logikus gondolkodása, a szintetizáló és a lényegkiemelő képessége fejlődjön
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- Legyenek képesek reális becslésekre
- Tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni

A tanulóknban

- alakuljon ki a rendszerben való gondolkodás
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket

Környezetismeret

A tanulók

- ismerjék meg a környezetet megfigyelésekkel, vizsgálatokkal
- ismerjék meg az élővilág sokszínűségét, az élőlények egyedi, megismételhetetlen voltát, az ember felelősségét az élővilág megőrzésében

Természetismeret

A tanulók

- váljanak képessé a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére
- a megismerés komplexitása, egészlegességére törekvés (középpontban az élő és élettelen természet konkrét valósága, a jelenségek, a táj és a környezet áll)
- természettudományos gondolkodás kialakításához megfelelő képességek kialakítása;
- környezet állapota iránti érzékenység fejlesztése
- ökológiai szemlélet fejlesztése
- helyes környezeti attitűdök fejlesztése
- magatartás fejlesztése
- értékrend alakítása
- környezettudat fejlesztése
- felelősségérzet fejlesztése
- környezet használatára vonatkozó helyes döntések támogatása

Fizika

A tanulók

- váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő, és élettelen közötti kölcsönhatásokat
- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni
- ismereteik birtokában váljanak tetteik következményeit látó, előregondolkodó állampolgárrá
- ismerjék meg az alternatív energiahordozókat és forrásokat

Kémia

A tanulók

- rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére
- ismerjék a környezetüket legjobban szennyező anyagokat, törekedjenek ezek használatának csökkentésére
- ismerjék az emberi szervezetre káros anyagokat és ezek szervezetre gyakorolt hatásait, tartózkodjanak ezek kipróbálásától
- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüeljék meg ezek gazdasági hatásait

Földrajz

A tanulók

- szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit
- értsék meg, hogy a népek eltérő természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodás módjukat, világszemléletüket
- értsék meg, hogy a társadalom-földrajzi változások, a felgyorsult fogyasztás a Föld erőforrásainak kimerüléséhez vezet
- ismerjék meg a globális problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék, szeressék és őrizzék a természeti és az épített környezet szépségeit

A tanulóknak

- a környezet értékeinek megismerésével erősödjön a környezettudatos életmód iránti igény
- alakuljon ki az igény a szülőföld cselekvő felfedezésére
- fejlődjön közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételi készség

Biológia

A tanulók

- ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet
- ismerjék meg az élőlények alapvető szerkezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket
- legyenek tájékozottak a földi élővilág sokféleségét, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszerrel illetően
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére
- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat

A tanulóknak

- alakuljon ki ökológiai szemléletmód
- alakuljon ki a természeti és az épített környezet iránti felelősség

Egészségtan

A tanulók

- ismerjék meg szervezetük sajátosságait és az életkorral kapcsolatos változásait
- sajátítsák el az elsősegély-nyújtási technikákat
- ismerjék fel az empátia szerepét a másik ember megítélésében

A tanulókat

- ösztönözze a helyes viselkedésmódok és a környezet-egészségvédő szokásrendek kialakítására
- segítse az önmagukkal szembeni felelősségérzet kialakításában
- segítse az őket veszélyeztető környezeti, társadalmi tényezők és azok elhárítási módjainak felismerésében

Ének-zene

A tanulók

- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét
- tudják, hogy az élő és az élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapokban egyaránt akusztikus élményt jelentenek
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni

Rajz és vizuális kultúra

A tanulók

- ismerjék meg a természet sokszínűségét, formagazdagságát
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit
- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére
- Tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulásaira
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni, melyek a természetről szólnak
- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően
- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre
- kutassák fel, ismerjék meg helyi, népi építészeti emlékeket

Filozófia

A tanulók

- értsék meg, hogy a filozófia történetén keresztül megmutatható az ember és természet egységének megbomlása
- lássák, hogy milyen módon alakult ki az ember természet feletti uralomra- jutása
- érzékeljék, hogy hogyan alakult ki a mai társadalmak manipulált fogyasztása
- legyenek képesek követni az értékek alakulását a különböző történelmi korokban

- véleményezze az értékrend-változás negatív következményeit
- értsék meg, hogy csak akkor őrizhetők meg környezetünk életfeltételei, ha észszerűen használjuk azokat, és tisztelettel közelítünk hozzájuk

Etika

A tanulók

- legyenek képesek a már kialakított, megteremtett értékek között úgy élni, hogy a lehető legkevesebb károsodást okozzák
- tanuljanak meg a természet károsítása nélkül teljes életet élni
- mérjék fel annak elengedhetetlen fontosságát, hogy az utódaiknak is megfelelő életteret kell hagyniuk

A tanulóknban

- alakuljon ki az a szemlélet, hogy a természet elemei emberi hasznosságuk fokától függetlenül is értéket képviselnek
- alakuljon ki személyes elkötelezettség és tolerancia a környezeti kérdésekkel kapcsolatban
- fejlődjön, szilárduljon meg a társadalmi szolidaritás és igazságosság az egészséges környezetért

Tánc és dráma

A tanulók

- tudjanak improvizálni természeti jelenségeket a tánc és dráma eszközeivel
- legyenek képesek adott szituáció megfogalmazására tartásképpen és mozdulatsorok segítségével (árvíz, erdőtűz, stb.)
- természethez való érzelmi kötődése erősödjön a drámajátékon keresztül
- sajátítsák el a néptánc elemeit, lássák benne a környezeti nevelési lehetőségeket

Technika és életvitel

A tanulók

- ismerjék meg az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékeket
- ismerjék meg a technika okozta környezeti károsodásokat és azok megelőzésének módjait
- értsék meg a fenntartható fejlődés összefüggéseit és követelményeit
- ismerjék meg a problémák rendszerét és a lényegét átlátó környezetgazdálkodást
- sajátítsák el az alapvető biokertészeti ismereteket
- ismerjék meg az egészséges táplálkozás alapelemeit
- sajátítsák el a gyógynövények alapvető ismeretét és felhasználási módjait

- ismerjék meg a komposztálás folyamatát és hasznát
- ismerjék meg a környezetbarát technikákat és technológiákat
- ismerjék meg a felhasznált természetes anyagok, az épített környezet jellemzőit
- sajátítsák el az egészséges táplálkozás, kertészeti alapismeretek, komposztálás, szelektív hulladékgyűjtés alapvető ismerveit

A tanulóknak

- alakuljon ki az egészséges életmód iránti igény
- a civilizáció társadalmi és környezeti vonatkozásainak feltárása révén erősödjön a felelős, környezettudatos beállítottság
- alakuljon ki a kritikus fogyasztói magatartás

Informatika (számítástechnika és könyvtárhasználat) A tanulók

- legyenek képesek az interneten illetve a szakirodalomban információkat keresni, konkrét, a valós életből vett példákat értelmezni, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- legyenek képesek a számítógép segítségével megszerezhető tudás szűrésére, váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjék meg az informatikában (pl. az internet-használatban) rejlő környezetvédelmi lehetőségeket
- használják a világhálót kutatómunkára, ismeretszerzésre
- futtassanak környezeti elemek megváltozását figyelembevevő szimulációkat és statisztikai tesztek
- rendezzenek környezeti kérdésekről virtuális fórumot máshová járó diákokkal közösen
- szerkesszenek és nyomtassanak környezetvédelmi újságokat és poszttereket
- ismerjék meg a távközlési-informatikai berendezések környezetkárosító hatásait
- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket informatikai módszerekkel demonstrálják (számítástechnika alkalmazása, könyvtárhasználat, irodalmi hivatkozások)
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére a különféle szoftverek (adatok táblázatos tárolása, kiértékelése, összefüggések vizsgálata, statisztikai módszerek alkalmazása) segítségével
- a számítástechnikai eszközök használata során valósítsák meg az anyag- és energiatakarékos alkalmazás feltételeit

Testnevelés

A tanulók

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják, egészséges testi fejlődésüket
- győződjenek meg a mozgás jótékony hatásairól a különböző szervrendszerek működését tekintve
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes
- igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek
- sajátítsanak el régi magyar, mozgást igénylő népi játékokat

A tanulóknál

- tudatosítsa az egészség és a környezet komplexitását
- alakuljon ki az igény a higiénés normák betartására
- segítse az egészséges napi-heti-évszakos életritmus kialakulását

Hon- és népismeret

- a tanulók ismerjék meg szűkebb és tágabb környezetük hagyományait
- képesek legyenek eligazodni tágabb és szűkebb pátriájuk jelenkori értékei között

Tanórán kívüli lehetőségek

A tanulók környezeti ismereteinek bővítésével, rendszerezésével, az összefüggések feltárásával meg kell alapozni, hogy a középiskolában lehetővé váljon a környezetért, a jövő generációkért felelős viselkedést vállaló személyiség formálása. A környezeti nevelés tanórán kívüli programjainak immár nagy hagyományai vannak iskolánkban.

Célkitűzések

Választható programjaink és alkalmazott módszereink

- fejlesszék a tanulók szociális képességeit
- adjanak lehetőséget új ismeretek megszerzésére (biológiai sokféleség, fenntartható fejlődés)
- rendszerezzék, szelektálják, mélyítsék el a már meglévő ismereteket
- szintetizálják az egyes tantárgyak nyújtotta analitikus ismereteket, tanítsanak rendszerszemléletre
- alakítsanak ki kritikus gondolkodást

- fejlesszék a környezeti harmónia megteremtése érdekében fontos képességeket (pl.: problémamegoldó, konfliktuskezelési képességek, tolerancia, alternatív gondolkodás)
- ösztönözzenek az egészséges, környezetbarát életmód elsajátítására
- alakítsanak ki környezeti érzékenységet, helyes szokásokat, viselkedési normákat
- neveljenek a hagyományok tiszteletére
- mutassanak követendő mintákat
- ösztönözzenek felelősségteljes cselekvésekre (tárják fel, hogy mit tehet a tanuló egyéni életében a környezeti problémák megoldása, megelőzése érdekében); tárják fel a tanulók számára a globális kérdések alapvető gazdasági, társadalmi hátterét, tegyék világossá a tanulók számára, hogy az ember a természet része, és csak akkor van esélye a boldogulásra, ha kész együttműködni környezetével, és nem uralkodni akar felette

Szakkörök – Környezetvédelmi: A szakkör a kutató típusú, önállóan vizsgálódni szerető tanulók fejlesztésének nagyon jó színtere. A környezetvédelmi szakkörökön belül tematikus szakkörök indítása (pl.: biokertész, gyógynövény, természetkutató stb.), ill. a tantárgyakkal megegyező szakkörök (kémia, biológia) munkájába is beépítjük a környezeti nevelést.

Tanulói pályázatok – Kétévente kiadunk egy-egy környezetvédelmi problémát, témakört önálló kutatásra, feldolgozásra. A tanulók motiválása a legjobb munkák díjazásával történne. A születendő munka formája sokféle lehet: szakmai dolgozat, rajz, fotó, film, interjú, irodalmi alkotás.

Tábor –Életmódtábor, tánctábor, sporttábor, sítábor, vándortábor az egészségnevelés fontos színtere. A tábor típusától függően fontos az önkormányzat, szakemberek megkeresése, véleményük kikérése.

Iskolai átfogó környezetvédelmi programok, projektek – Megszervezzük annak kiderítését, hogy mennyire „zöld” az iskolánk. Ennek keretein belül a tanulók felmérést végeznek az iskolai víz-, fűtés-, világításrendszerről, az ezzel kapcsolatos költségekről, elkészíthetik a csepegő csapok térképét, kutathatják a hulladék kezelési módjait, az irodaszerek beszerzési módját és egészségkárosító hatásait, felhasznált mennyiségét, a büfé és a menza zöldítési tervét. Célunk ezzel mozgósítani tanárt, diákot, technikai dolgozót, vezetőséget.

A környezet- és egészségvédelem jeles napjai. A természet-környezetvédelem és az egészségügy jeles napjairól a tanórákba beépítve illetve külön programokat szervezve emlékezünk meg és tudatosítjuk a jelentőségüket. A nap jellegének megfelelő vetélkedőt, akciót vagy kirándulást szervezünk, illetve pályázatot írunk ki. Az iskola az alábbi jeles napokról kíván megemlékezni:

Március 22.	Víz Világnapja
Március 23.	Meteorológiai Világnap
Április 22.	Föld Napja
Április 24.	Kísérleti Állatok Védelmének Napja
Május 10.	Madarak és Fák Napja
Május 31.	Dohányzásmentes Világnap
Szeptember 22.	Autómentes Nap
Október 4.	Állatok Világnapja
Október 10.	Lelki Egészség Napja
December 1.	AIDS elleni világnap

Akciók – Egy-egy helyi környezeti probléma megoldására vagy jeles napokon szervezünk olyan akciókat, amelyek felhívják a lakóhelyünk közösségének figyelmét egy-egy helyi vagy globális környezeti problémára. A megmozdulással csatlakozunk helyi vagy országos környezetvédő szervezetek akcióihoz (pl.: Meteorológiai Világnap, Autómentes Nap).

Kiállítások – Iskolánkban nyitott, a nagyközönség által is látogatható környezetvédelmi kiállítások rendezése (pl. természeti értékeket, helyi problémákat bemutató kiállítás). A város iskolái számára is nyitottak ezek a rendezvényeink. Törekszünk arra, hogy évente két jeles képzőművészeti kiállítást rendezzünk.

Iskolai zöld médiumok – Az iskolai könyvtárban létesítünk külön polcot a környezeti témakörökkel foglalkozó könyveknek, videofilmeknek, CD-lemezeknek. Ezzel a megoldással a tanulók könnyebben átlátják a rendelkezésükre álló irodalmat, szívesebben kutatnak, olvasgatnak.

Iskolai kiadvány – Iskolánknak a lehetőségek függvényében minden tanévben megjelenik évkönyve, ahol külön oldalakat kapnak a diákok által írt, vagy pályázatokra készített környezettel kapcsolatos írások.

Média – Fontos, hogy az iskola környezetvédelmi tevékenysége ismert és elismert legyen a helyi, illetve tágabb közösségben. Ezért szoros kapcsolatot tartunk a helyi médiával, és gondoskodunk az érdemi események, feltárt problémák, eredmények megismertetéséről.

Tanulmányi kirándulás A tanulmányi kirándulások megszervezése során fokozott figyelmet kell fordítani a környezettudatos magatartás fejlesztésére. Egy- vagy többnapos tanulmányút szervezése egy-egy konkrét téma részletesebb megismerésére, egy-egy terület, táj megismerése céljából. Ellátogatunk kisebb-nagyobb gyerekcsoportokkal tanösvényekre, nemzeti parkokba, természetvédelmi területekre, vadasparkokba, botanikus kertekbe, múzeumokba.

Iskolai komposztálás – Arborétumunk területén több éve van komposztgödör, amelyet folyamatosan beledolgozunk a kertbe. A tanulók ismerik, akik kertés házban laknak elsajátíthatják a komposztálás műveletét

Tanösvény – az iskolakertben, kialakítottunk tanösvényt, készült hozzá munkafüzet, melyet folyamatosan bővít a biológia- földrajz munkaközösség. Más iskolákat, óvodákat is fogadunk kertünkben.

Zöldesítés: A környezetvédelmi jeles napokhoz kapcsolva vagy önálló programként, a szülők illetve az iskola-közeli (lakótelep) lakosság megnyerésével cserjék, fák ültetésével szépíthetjük környezetünket és a zajtól, portól védhetjük szervezetünket.

Különválogató (szelektív) hulladékgyűjtés Ha van lehetőség bevonni a helyi hatóságokat, szervezzük meg az egész iskolára kiterjedő szelektív hulladékgyűjtést és elkülönített elszállítást legalább a papírhulladék, a szárazelem, fémdoboz, használt étolaj és a szerves hulladék vonatkozásában. Ezen tevékenység hatásfoka nagy, hiszen jelentős mértékben kihathat a tanuló tágabb környezetére is.

Vetélkedők, tanulmányi versenyek – Az érdeklődő, ambiciózus tanulókat ösztönözzük arra, hogy vegyenek részt helyi, regionális és országos versenyeken.

Általános évfolyam	iskola	5–6.	Kaán Károly Természet és Környezetismereti Országos Verseny
Általános évfolyam	iskola	7–8.	Herman Ottó Országos Biológia Verseny
Általános évfolyam	Iskola	5.-8.	Balogh János Országos Környezet – Egészségvédelmi Csapatverseny

Gimnázium 9-10. évfolyam	Kitaibel Pál Földrajzverseny
Gimnázium 9-10. évfolyam	Bugát Pál Természetismereti verseny
Gimnázium 9-10. évfolyam	Less Nándor Földrajzverseny
Gimnázium 9-10. évfolyam	Curie Kémiai verseny

Városismereti program – A Diákönkormányzattal való együttműködés keretében szervezünk olyan programokat, amelynek során megismerhetik a gyerekek a szűkebb és tágabb környezet jellemző épületeit, tereit és egyéb objektumait. Az ismereteket vetélkedők illetve kiállítások formájában lehet még jobban rögzíttetni a tanulókkal. A város más iskolái által szervezett versenyeken való részvétel.

Szemponatok a módszerek kiválasztásakor

- alkalmazkodjanak az életkori sajátosságokhoz
- minél több tanuló bevonása
- az iskola keretein túl is legyenek hatással
- a természetbe szervezett tevékenységek száma a lehető legtöbb legyen
- alapvetően pozitív szemléletet tükrözzenek, kerüljük a katasztrófedagógiát
- a lakóhelyi vagy közeli konkrét példára alapozzanak, kötődjenek a napi élethez
- nyújtsanak sok élményt a tanulónak
- az érzelmeken át hassanak
- a személyes megtapasztaláson alapuljanak
- együttműködésen alapuljanak (teljes tantestület, egyéb iskolai dolgozók, külső szövetségek, szülők stb.)
- alapozzanak a korosztály kíváncsiságára, versenyszellemére, öntevékenységére, megismerési vágyára, korszerű technikai ismeretére
- legyen bennük sok játékos elem

7. Módszerek

Játékok

- Szituációs
- Memóriafejlesztő
- Kombinációs
- Érzékelést fejlesztő
- Ráhangolást segítő
- Bizalomerősítő
- Kapcsolatteremtést segítő
- Drámapedagógia

Modellezés

- Hatásvizsgálatok
- Rendszermodellezés
- Előrejelző
- Működő modellek készítése, elemzése

Riport módszer

- Kérdőíves felmérés
- Direkt riportok
- Fotóriport

Projekt módszer Analízis – akció projektek

Terepgyakorlati módszerek

- Terepgyakorlatok
- Táborok
- Térképkészítés
- Egyszerű megfigyelések
- Célzott megfigyelések, mérések

Aktív, kreatív munka

- Természetvédelmi és fenntartási munkák
- Rekonstrukciós munkák
- Madárvédelmi feladatok
- Szelektív hulladékgyűjtés
- Rend- és tisztasági verseny

Közösségépítés

- Csoportszervezés a környezet-egészségügyi nevelés érdekében

Művészi kifejezés

- Vizuális művészet a környezeti nevelésben
- Irodalmi alkotások
- Zeneművészet
- Fotóművészet
- Táncművészet
- Népművészet
- Esztétikai érzékenység és élmény fejlesztése
- A tanulók önkifejezése a művészetek nyelvén

8. Taneszközök

Ismerethordozók
Varga Zoltán: Állatismeret, Seregélyes-Simon: Növényismeret
Az iskolai könyvtárban a csoportmunkához használhatóan (néhány példányban):
határozók, ökológiai (terep- és laboratóriumi) vizsgálatok elvégzéséhez kiadványok,
térképek (pl. turistatérképek), ismeretterjesztő kiadványok (pl. nemzeti parkokról,
tájokról, helyi értékekről)

Tanárok
Szakmai-módszertani kiadványok, különös tekintettel a környezeti nevelésben nem
hagyományos tantárgyakat tanítók segítésére (pl. Nádai Magda: Földanyai gondok,
Történelem)

Eszközök:

Multimédiás segédanyagok, videofilmek, Internet-hozzáférés – ezek használatához
szükséges hardverek (laptop, projektor, tv, videó).
Vízvizsgálati és egyéb terepi mérőkészletek (pl. környezetanalitikai kofferek)
BISEL-méréshez felszerelés
Távcsövek, mikroszkópok (lehetőség szerint sztereo-mikroszkóp is legyen közte),
digitális és tükörreflexes fényképezőgép, videokamera.
Transzparens- és diasorozatok, faliképek, plakátok

9. Iskolai környezet

Feladatunk a mindennapi iskolai élet „fizikai” és szellemi környezetének átalakítása a
környezeti nevelési program szellemében. Fontos megtervezni az iskola mindennapi
életének ezernyi mozzanatát, s azt, hogy ezeken keresztül hogyan válhat az iskola
környezetbarátabbá, miképpen alakíthatja az ott dolgozók és tanulók életmódját
környezet-tudatosabbá.

Ehhez járulhatnak hozzá az alábbiak

- anyag- és energiatakarékos iskolaüzemeltetés és tanórai mozzanatok
- pedagógusok, dolgozók példamutatása, melyhez a munkaköri leírások módosítása is hozzájárulhat
- a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása

- termék, folyosók és az udvar zöldítése, a tantermek organikus díszítése
- élősarok (állatház) kialakítása, gondozása
- a tömegközlekedési eszközök, a kerékpáros és gyalogos közlekedés népszerűsítése
- a büfé árukészletének átalakítása
- a menza környezetbarátabb, egészségesebb működtetése

10. Kommunikáció

1. Az iskolán belüli kommunikáció szerves része a szemléletformálásnak, ezért rendszeresen kihasználjuk a lehetőségeit, hogy megértessük a részt vevőkkel, hogy az iskolai élet környezetbaráttá alakítása közügy, minden ott élő közös ügye. A faliújság aktuális hírei (tanáriban, diákságnak) lehetőséget teremtenek az információátadásnak. Az iskola munkaközösségeinek munkáját szakmai-módszertani téren segíti a környezeti nevelési munkaközösség (vagy a felelős tanár). Az iskolavezetés vállalja, hogy a szakanyagokat eljuttatja a felhasználóhoz.

2. Az iskolán kívüli kommunikációt használva elsősorban a helyi média lehet a partnerünk. Különösen a látványos, jelentős programjaink esetében egy kapcsolattartó (hiteles) személy tájékoztatja a városi televíziót és a napilapot az aktuális rendezvényekről, eseményekről. Az iskolai évkönyvben megjelenő cikkekkel, diákmunkákkal a lakosok környezettel kapcsolatos ismereteit bővítjük. Az iskoláról készített ismertető füzetrel a nálunk folyó környezeti nevelőmunka folyamatát bemutatva a lehetőségeket tárjuk mások elé. Az iskolai honlap lehetőségeit kihasználva folyamatosan tájékoztatjuk az érdeklődőket (iskolai dolgozók, szülők, lakosság, régi diákok, iskolafenntartó...).

11. Minőségfejlesztés

A környezeti nevelés sikerességét értékelhetjük különböző résztvevőkre megtervezett és kidolgozott eszközökkel. A minőségbiztosítást egy környezeti nevelési munkaközösség hangolja össze.

A környezeti nevelési program életbelépésekor kétévente az iskola valamennyi dolgozójával kérdőíves attitűdvizsgálatot végzünk, majd a tapasztalatokból a feladatokat megfogalmazzuk. Amennyiben szükséges, ennek tapasztalatai alapján a munkaköri leírásokat át kell dolgozni az új szempontok figyelembe vételével.

A pedagógusok környezeti nevelői munkájának értékelésére kritériumrendszert dolgozunk ki, s ennek alapján évente értékeljük az egyének, a munkaközösségek munkáját, elért eredményeit, meghatározzuk feladataikat, a továbblépés lehetőségeit. A munkaközösségek vezetői, illetve az iskola vezetése óralátogatásaik során ezt a kritériumrendszert is érvényesítik.

Néhány példa az elemzési szempontokhoz:

- mennyire tárja fel tantárgyának környezeti tartalmait napi tanítási gyakorlata során
- tanítási gyakorlata során alkalmazza-e a modern környezeti nevelési módszereket (interaktív, partnerközpontú, élményalapú tevékenységek)
- részt vállal-e az iskola tanórán kívüli programjainak megvalósításából

- személyes példamutatással segíti-e a program megvalósulását, törekszik-e együttműködésre a tanulói közösségekkel, az iskola dolgozóival, a szülőkkel, külső kapcsolatokkal

A tanulók környezeti tudatosságának alakulását tevékenységeik változásán, ismereteik bővülésén mérhetjük például az alábbi módokon.

- A középiskolai tanulmányok kezdetén életkorának megfelelő mérőlappal szerzünk információt, rögzítünk egy állapotot. Ugyanazon diákok 12. évfolyamon végzett mérései alapján a fejlődésre következtetéseket vonhatunk le.
- A tanórán kívüli környezeti nevelési programokban milyen aktivitással vesz részt
- A környezeti nevelési programok hozzájárulásának mértéke az iskolai osztályközösség kapcsolatrendszerének alakulásához, a kommunikáció, a konfliktuskezelés fejlődéséhez.

12. Továbbképzés

Belső: nevelési értekezletek, tanfolyamok

Külső: fővárosi, országos konferenciákon (TKTE, KOKOSZ, MKE, MBT) rendezvényeken való részvétel. Akkreditált továbbképzéseken való részvétel.